

חק לישראל – פרשת אמור יום ד'

תורה – ויקרא פרק כא'

(טז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (טז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (טז) וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרוֹ:
 (יז) דְּבַר אֵל אֶהְרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזֶּרְעֶךָ לְדֹרְתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרַב לְהִקְרִיב לַחֵם אֶלֶהִיו: (יז) דְּבַר אֵל אֶהְרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזֶּרְעֶךָ לְדֹרְתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרַב לְהִקְרִיב לַחֵם אֶלֶהִיו: (יז) מִלַּל עִם אֶהְרֹן לְמִימְרוֹ גָּבֵר מִבְּנֵיךָ לְדַרְיָהוֹן דִּי יְהִי בֵּיהּ מוּמָא לֹא יִקְרַב לְקַרְבָּא קַרְבָּנָא קָדְשׁ אֶלֶהִיהּ:
 (יח) כִּי כָל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרַב אִישׁ עוֹד אוֹ פֶּסַח אוֹ חֶרֶם אוֹ שְׂרוּעִי:
 (יח) כִּי כָל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרַב אִישׁ עוֹד אוֹ פֶּסַח אוֹ חֶרֶם אוֹ שְׂרוּעִי: (יח) אָדִי כָל גָּבֵר דִּי בֵּיהּ מוּמָא לֹא יִקְרַב גָּבֵר עוֹד אוֹ חֲגִיר אוֹ חֲרִים אוֹ שְׂרִיעִי:
 (יט) אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ שֶׁבֶר רָגֶל אוֹ שֶׁבֶר יָד: (יט) אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ שֶׁבֶר רָגֶל אוֹ שֶׁבֶר יָד: (יט) אוֹ גָּבֵר דִּי יְהִי בֵּיהּ תִּבְרַר רָגְלָא אוֹ תִּבְרַר יָדָא:
 (כ) אוֹ גִבֵּן אוֹ דָק אוֹ תִּבְלָל בְּעֵינָיו אוֹ גָּרֵב אוֹ יִלְפַת אוֹ מְרוּחַ אֲשָׁף: (כ) אוֹ גִבֵּן אוֹ דָק אוֹ תִּבְלָל בְּעֵינָיו אוֹ גָּרֵב אוֹ יִלְפַת אוֹ מְרוּחַ אֲשָׁף: (כ) אוֹ גִבֵּן אוֹ דָקָא אוֹ חֲלִיז בְּעֵינֵיהּ אוֹ גִרְבָּן אוֹ חֲזוּן אוֹ מְרַס פְּחָדִין:
 (כא) כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם מִזֶּרַע אֶהְרֹן הַכֹּהֵן לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב אֶת אֲשֵׁי יְהוָה מוֹם בּוֹ אֶת לַחֵם אֶלֶהִיו לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב: (כא) כָּל הַכֹּהֵן לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב אֶת אֲשֵׁי יְהוָה מוֹם בּוֹ אֶת לַחֵם אֶלֶהִיו לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב: (כא) כָּל גָּבֵר דִּי בֵּיהּ מוּמָא מִזֶּרְעָא דְאֶהְרֹן פְּהִנָּא לֹא יִקְרַב לְקַרְבָּא יְתִי קַרְבָּנָא דִּי מוּמָא בֵּיהּ יְתִי קַרְבָּן אֶלֶהִיהּ לֹא יִקְרַב לְקַרְבָּא:

רש"י

וכן כינוהו חכמי ישראל במומי הזכור חלזון נחש עינב (זכורות לח): גרב וילפת – מיני שחין הם: גרב – זו החרס שחין היבש מצפנים ומצחוף: ילפת – היא חזזית המכרית ולמה נקראת ילפת שמלפתת והולכת עד יום המיתה והוא לח מצחוף ויבש מצפנים ובמקום אחר קורא לגרב שחין הלח מצחוף ויבש מצפנים שנאמר (דברים כח) ובגרב ובחרס כשסמוך גרב אלל חרס קורא לילפת גרב וכשהוא סמוך אלל ילפת קורא לחרס גרב כך מפורש בזכורות (זכורות מד): מרוח אשך – לפי התרגום מריס פחזין שפחדיו מרוססים שצליים שלו כחזזין. פחזין כמו (איוב מ) גידי פחדיו ישורגו:
 (כא) כל איש אשר בו מום – (ת"כ) לרבות שאר מומין: מום בו – בעול מומו בו פסול הא אם עבר מומו כשר: לחם אלהיו – כל מאכל קרוי לחם:

(יז) לחם אלהיו – מאכל אלהיו כל סעודה קרויה לחם כמו (דניאל ה) עבד לחם רב:
 (יח) כי כל איש אשר בו מום לא יקרב – אינו דין שיקרב כמו (מלאכי א) הקריבהו נח לפחתך: חרס – (זכורות מד) שחוטמו שקוע בין שתי העינים שכחל שתי עיניו כאחת: שרוע – שאחד מאיבריו גדול מחזירו עינו אחת גדולה ועינו אחת קטנה או שוקו אחת ארוכה מחברתה:
 (כ) או גבן – שוריעול"ש זלע"ז שגבני עיניו שערן ארוך ושוכב: או דק – (זכורות לט) שיש לו צעיניו דוק שקורין טיל"א כמו (ישעיה מ) הגוטה כדוק: או תבלל – דבר המבלבל את העין כגון חוט לבן הנמשך מן הלבן ופוסק בסירא שהוא עוגל המקיף את השחור שקוראים פרוניל"א והחוט הזה פוסק את העוגל ונכנס בשחור ותרגום תבלול חילזין לשון חלזון שהוא דומה לתולעת אותו החוט

חק לישראל – פרשת אמור יום ד'

נביא – יחזקאל פרק מד' ל'–לא' פרק מה' א'–ד'

(ו) וְרֵאשִׁית כָּל בְּפוּרֵי כָל זָכָל תְּרוּמַת כָּל מִכְּל תְּרוּמוֹתֵיכֶם לַכֹּהֲנִים יִהְיֶה וְרֵאשִׁית עֲרֹסוֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַפֹּהֵן לְהִנִּיחַ בְּרֻכָה אֶל בֵּיתְךָ: (ו) וְרִישׁ כָּל בְּכוּרֵי כוֹלָא וְכָל אִפְרָשׁוֹת כוֹלָא מִכָּל אִפְרָשׁוֹתֵיכֶם לַכֹּהֲנִיא יְהִי וְרִישׁ אִצוֹתְכוֹן תִּתְּנוּן לַכֹּהֲנָא לְאִשְׂרָאֵל בְּרֻכְתָּא בְּבֵיתְךָ:

(לא) כָּל נְבִלָה וְטִרְפָּה מִן הָעוֹף וּמִן הַבְּהֵמָה לֹא יֵאכְלוּ הַכֹּהֲנִים: (לא) כָּל נְבִילָא וְתַבִּירָא מִן עוֹפָא וּמִן בַּעִירָא לֹא יֵיכְלוּן כֹּהֲנִיא:

(א) וּבְהַפִּילְכֶם אֶת הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה תִּרְיִמוּ תְרוּמָה לִיהוָה קֹדֶשׁ מִן הָאָרֶץ אֶרֶץ חֲמֹשֶׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אָרֶץ וְרַחֵב עֶשְׂרֵה אֶלֶף קֹדֶשׁ הוּא בְּכָל גְּבוּלָה סָבִיב: (א) וּבַפְּלִגוּתָהוֹן יֵת אֲרַעָא בְּאַחַסְנָא תַּפְרִשׁוּן אִפְרָשׁוֹתָא קִדְּם יִי קוֹדֶשׁא מִן אֲרַעָא אֹורְכָא עַסְרִין וְחַמְשָׁא אֶלְפִין אֹורְכָא וּפּוֹתִיא עַסְרָא אֶלְפִין קוֹדֶשׁא הוּא בְּכָל תַּחוּמָה סַחֹור סַחֹור:

(ב) יִהְיֶה מִזֶּה אֶל הַקֹּדֶשׁ חֲמִשׁ מֵאוֹת בְּחֲמִשׁ מֵאוֹת מֵרַבַּע סָבִיב וְחֲמִשִּׁים אָמָה מְגֻרֶשׁ לוֹ סָבִיב: (ב) יְהִי מְדִין לְקוֹדֶשׁא חֲמִשׁ מֵאוֹה בְּחֲמִשׁ מֵאוֹה מֵרַבַּע סַחֹור סַחֹור וְחַמְשִׁין אֲמִין רוּחָא לִיָּה סַחֹור סַחֹור:

(ג) וּמִן הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה תִּתְּנוּ אֶרֶץ חֲמִשָּׁה {חֲמִשָּׁה} וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרַחֵב עֶשְׂרֵת אֶלְפִים וְבוֹ יִהְיֶה הַמִּקְדָּשׁ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים: (ג) וּמִן מִשְׁחַתָּא הַדָּא תַּמְשַׁח אֹורְכָא עַסְרִין וְחַמְשָׁא אֶלְפִין וּפּוֹתִיא עַסְרָא אֶלְפִין וְבִיָּה יְהִי מִקְדֶּשׁא קוֹדֶשׁ קוֹדְשִׁין:

(ד) קֹדֶשׁ מִן הָאָרֶץ הוּא לַכֹּהֲנִים מִשְׁרְתֵי הַמִּקְדָּשׁ יִהְיֶה הַקְּרָבִים לְשֶׁרֶת אֶת יְהוָה וְהָיָה לָהֶם מְקוֹם לְבָתִּים וּמִקְדָּשׁ לְמִקְדָּשׁ: (ד) קוֹדֶשׁא מִן אֲרַעָא הוּא לַכֹּהֲנִיא דִּי מִשְׁמִשִּׁין בְּבֵית מִקְדֶּשׁא דִּי יְהִי דְקִרִיבִין לְשִׁמְשָׁא קִדְּם יִי וְיִהִי לְהוֹן אֶתְר שְׁבִיק לְבֵיתָא וְכַבְשָׂא לְמִקְדֶּשׁא:

רש"י

(ג) ומן המדה הזאת – בקנה המדה שנמדד צו ריבוע הר הבית ה' מאות על ה' מאות כמו שאמור בענין של מעלה יחזקאל (מ"ב) ל' רוחות מדדו חומה לו סביב ה' מאות קנים וגו'. תמוז אורך חמשה ועשרים אלה – קנים ורוחב י' אלפי קנים ולפי שלא פירש בפסוק ראשון מה הן כ"ה אלה הם קנים הם אמות הולך לומר שכ"ה מדות בקנה המדה שנמדדו זה ה' מאות על ה' מאות של הר הבית נמדדו אלפים הללו לתרומה:

(ד) קדש מן הארץ – סרס את המקרא מותר הקדש אשר מן הארץ הוא יהיה לכהנים משרתי המקדש המקריבים וגו' קדש מן הארץ היא התרומה הזאת. לכהנים משרתי המקדש יהיה – העודף על חמש מאות של הר הבית י"ב אלה ומאחזים וחמשים למזרח וכנגדן

(ב) להניח – אפוא י"ר צלע"ז כמו (שמות ח') וינח צלל גבול מצרים:

(לא) כל נבלה וטרפה וגו' – לפי שהותרה להם מליקת חטאת העוף שהיא נבלה וטריפה הולך להזיזם על שאר נבלות וטריפות כך פירשו רבותינו:

(א) ובהפילכם את הארץ בנחלה – שעתידים לחלוק את א"י לי"ב רצועות לא כחלוקה הראשונה שהיתה לרצ כפי מניינו ולמעט כפי פקודיו והיו צ' שבטים או ג' ברצועה אחת עכשיו החלקים שנים וכשורות הכרם מפאת ים עד פאת קדים כמו שפורש בסוף הספר. תרומה לה' – לזנות בה"מ הזה צו:

(ב) יהיה מזה – מן התרומה הזו יהיה לצורך הקדש להר הבית חמש מאות קנים והמותר לכתים לכהנים כמו שפורש בסוף הספר:

חק לישראל – פרשת אמור יום ד'

חמש מאות האמלעיי' יהיו מקודשים לזרע
המקדש אישוינטויג"יאה אלשוינטוואירא
בלע"ז:

למערכ והמקדש צאמלע וארבעת אלפים
ושבע מאות וחמשים לכפון וכנגדן לזרע.
והיה להם מקו' לזחים – העודף הזה שסביב
המקדש. ומקדש למקדש – וחמש מאות על

כתובים – משלי פרק כז' כז' פרק כח א'-ה'

(כז) וְדִי חֶלֶב עֵזִים לְלַחֵמְךָ לְלַחֵם בְּיַתְךָ וְחַיִּים לְנַעֲרוֹתֶיךָ: (כז) וסופקנא דחלבא דעזי
למיכולתך ולמיכולתא דביתך וחי לטליתך:
(א) נָסוּ וְאִין רִדְף רָשָׁע וְצַדִּיקִים כְּכַפִּיר יִבְטָח: (א) ערקין רשיעי בדלית דרדף להון וצדיקי
היך אריא דמסתכי למיכולתיה מסברין לחכמתא:
(ב) בַּפֶּשַׁע אָרְץ רַבִּים שָׁרִיָּה וּבְאָדָם מִבֵּין יָדַע כֵּן יֵאָרִיף: (ב) בחוביהא דארעא סגיעין
דברבנהא ובני נשא דמתבינין מידיעתא נגדון:
(ג) גָּבַר רָשָׁע וְעֵשֶׂק וְדָלִים מָטָר סַחַף וְאִין לָחֵם: (ג) גברא דעשק למסכני איך מטרא חביטא
דלית ביה יתרון:
(ד) עֲזִבֵי תוֹרָה יִהְלְלוּ רָשָׁע וְשִׁמְרֵי תוֹרָה יִתְגַּדְּרוּ בָּם: (ד) דשבקין נמוסא משתבחין
ברשעא ואלין דנטרין אוריתא מתגרין בהון דיתובון:
(ה) אֲנָשִׁי רַע לֹא יִבְיִנוּ מִשִּׁפְטֵי וּמִבְּקָשֵׁי יְהוָה יִבְיִנוּ כָּל: (ה) בני נשא בישי לא מתבינין
דינא ודבעי מן קדם יי מתבינין כולהון טבתא:

רש"י

לארץ בהיות קאנייה רבים הרודפי' רק אחר
צלעס. וצאדם מבין – ובצביל אדם מבין
יתארך הפורענות מלבווא:
(ג) גבר רש – לזין עם הארץ עושק לזים
דזין על שאינו מתון דזין הרי הוא כמטר
הסוחף את השדה ואין עושה פירות. סוחף –
שוטף ובמשנה נסתחפה שדהו וכן נסחף
אציריך (ירמיה מו) נשטפו ומעדו וכשלו:
(ה) אנשי רע לא יבינו משפט – אינס
משימים לצד לפורעניות העתיד' שיתבוננו בה
וישובו מדרכם וינללו. ומבקשי ה' יבינו כל –
טובה ורעה, משפט, יושטוי"א בלע"ז כך
פירש רבי תנחומא על דור המבול:

(כז) ודי – פרנסתך. ללחמך וללחם ביתך –
חסתפק בצלז העזים הרי מליכתו, והמשל כן
הוא, פני לאנך הרב המתמנה על הצבור
ישאם בחיקו וינהלם לאט, כי לא לעולם
חסן, ובזאת יאכל פירו' והקזן קיימת. גלה
חזיר – כשיתפשטו שמועותיו ותגדל התורה
על ידו אז יהיו הכבשים האלה לבשו יהיו
התלמידים לו לשם ולבוש הוד והדר:
(א) נסו ואין רודף רשע – נסו הרשעים
כשיבא אידם ויפלו בדבר קל מאין רודף.
ולדיק – אמין לבו בהקב"ה ככפיר אשר
יבטח בגבורתו:
(ב) בפשע ארץ רבים שריה – שזהו פורענות

משנה – סנהדרין פרק א'

(א) דיני ממונות, בשלטה. גזלות וחבלות, בשלטה. נזק וחצי נזק, תשלומי
כפל ותשלומי ארבעה וחמשה, בשלטה. האונס והמפתה והמוציא שם רע,

חק לישראל – פרשת אמור יום ד'

בְּשִׁלְשָׁה, דְּבָרַי רַבִּי מְאִיר. וְחֻכְמִים אֹמְרִים, מוֹצֵיאַ שֵׁם רַע, בְּעֶשְׂרִים וְשִׁלְשָׁה, מִפְּנֵי שְׂפִיט בּוֹ דִּינֵי נְפֻשׁוֹת:

גב דהיינו חבלות איידי דזעני למתני תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה. שאינו משלם כמו מה שהזיק שמשלם יותר תנא נמי חאי נזק שאינו משלם כמו שהזיק שהרי משלם פחות ואידי דתנא חאי נזק. תנא נמי נזק: והמוציא שם רע – לא מלאחי לזך בחולים ועגשו אותו מאה כסף: דיני נפשות – דאם אמת היה הדבר וזנתה תחתיו וסקלוה. ודיני נפשות זכ"ג. כללקמן. והל' כחכמים:

רע"ב – (א) דיני ממונות – דהיינו הולאות והלואות: בשלשה – הדיוטות. ולא ארכוכה רבנן לשלשה מומחין שלא תנעל לכת פני לוי. שמה יכפור הלוה ולא ימלא מומחין לכופו לדין אלא יחיד מומחה. או שלשה הדיוטות אבל גזילות וחבלות בשלשה מומחין. לאלהים כתיב צפרשת שומרים באלה המשפטים ג' פעמים. ומינה ילפי' ג' מומחין: נזק – אדם או שור המועד שהזיקו למשלמים נזק שלם: חאי נזק – שור תם שהזיק ואף על

(ב) מכות, בשלשה. משום רבי ישמעאל אמרו, בעשרים ושלשה. עבור החדש, בשלשה. עבור השנה, בשלשה, דברי רבי מאיר. רבן שמעון בן גמליאל אומר, בשלשה מתחילין, ובחמשה נושאין ונותנין, וגומרין בשבעה. ואם גמרו בשלשה, מעברת:

התקופה. והאביב והפירות. ושנים אומרים אין כריך. שאין כאן ספק דולאי אינה כריכה עבור. בטל יחיד צמעטו. שנים אומרים לישב. הולכין אחר השנים. ומוסיפין עוד שנים אחרים שישאו ויתנו בדבר. והרי כאן חמשה. שנים אומרים כריך לעבר. וג' אומרים אין כריך בטלו שנים צמעטו. שנים אומרים אינה כריכה. וג' אומרים כריכה הולכים אחר הרוב ומוסיפין עוד שנים שהיו שבעה ומעברין אותה ובגמרא מפרש דהני ג' חמשה ושבעה כנגד צרכת כהנים שיש צפסוק ראשון שלשה תיבות ובשני חמשה ובשלישי שבעה והלכה כרשב"ג:

רע"ב – (ב) מכות – מלקות ארבעים: בשלשה – דכתיב (דברים כה) ונגשו אל המשפט וספטו. שנים ואין צ"ד שקול מוסיפין עליהם עוד אחד הרי כאן שלש: ר' ישמעאל אומר בעשרים ושלשה – אתיא רשע רשע. כתיב הכא (סם) והרשיעו את הרשע וכתיב התם (במדבר לה) אשר הוא רשע למות. מה להלן. זכ"ג. אף כאן זכ"ג: עבור החדש – קדוש החדש ואידי דזעני למתני עבור השנה. תנא נמי עבור החדש: בג' מתחילין – לראות אם יש להוסיב בית דין על כך. אם אחד מהם אומר כריך בית דין לישב ולעייין אם כריכה שנה לעבר מפני

(ג) סמיכת זקנים ועריפת עגלה, בשלשה, דברי רבי שמעון. ורבי יהודה אומר, בחמשה. החליצה והמאונין, בשלשה. נטע רבעי ומעשר שני שאין דמיו ידועין, בשלשה. ההקדשות, בשלשה. הערבין המטלטלין, בשלשה. רבי יהודה אומר, אחד מהן פהו. והקרקעות, תשעה וכהו. ואדם, פיוצא ביהו:

דזעני מסמך ידיה עליה אלא בשמא קרו ליה רבי ואין סמיכה בחוזה לארץ. אלא כריך שהסומך והנסמך יהיו כולן בארץ ישראל ואז יהיה לו רשות לדון דיני הנסות ואפילו זכ"ל. לפי שסנהדרין נוהגת בין בארץ בין בזכ"ל. אחר שנסמכו בארץ וכתב הרמב"ם שגראה לו

רע"ב – (ג) סמיכת זקנים – על ראש פר העלם דבר של אכור. ויש צמעטות הדברים גם מנוי הדיין שהגדול הסומך כריך שיכרף עמו שנים. כשרואה לסמוך חכם כדי שיקרא רבי וידון דיני הנסות. ולשון סמיכות משום דכתיב (במדבר כז) ויסמוך את ידיו עליו. ולא

חק לישראל – פרשת אמור יום ד'

וביבמות מוכח דמיאון צפני שנים מספיק: נטע רבעי – אם בא לחללו על המעות. וכן מעשר שני ואין דמיהן ידועים. כגון פירות והרקיבו. שאין להם שער ידוע: ההקדשות – הבא לפדותן כריך שלשה לשומן: הערכין המטלטלין – הרי שאמר ערך פלוני עלי. ואין לו מעות ליתן כפי הדמים הקצובים בפרשה ובא ליתן מטלטלין. כריך שלשה לשום אותן מטלטלים: אחד מהם כהן – דבערכין כהן כתיב. (ויקרא כז) כערכך הכהן: והקרקעות – ואם אין לו מטלטלין ובא ליתן קרקע כריך שיסומו עשרה אנשים ואחד מהן כהן אותה קרקע שיהיה כפי הערך שיש עליו ליתן: ואדם כיוצ' בהן – ואם אמר דמי פלוני עלי ששמן אגתו כמה הוא יפה לימכר בשוק ונתן דמיו כריך גם כן שיהיו עשרה ואחד מהן כהן בשומא זו:

בזמן שאין לנו סמוך איש מפי איש עד משה רבינו. אם היו מסכימים כל החכמים שבארץ ישראל לסמוך יחיד או רבים. הרי אלו סמוכים ויכולים לדון דיני קנסות. ויש להן לסמוך לאחרים. והדבר כריך הכרע: ועריפת עגלה בשלשה – דכתיב (ויקרא 7) זקני העדה. מעוט זקני שנים. ואין בית דין שקול. הוסיף עליהם עוד אחד הרי שלשה: ורבי יהודה אומר בחמשה – וסמכו. שנים. זקני שנים. ואין בית דין שקול. הוסיף עליהם עוד אחד. הרי חמשה. והלכה כרבי יהודה: מלאת חליצה בשלשה – דכתיב (דברים כה) ועשה יבמתו אלו לבעני הזקנים. זקנים שנים. ואין בית דין שקול. הוסיף עליהם עוד אחד. הרי שלשה. ושניסא חרים שמוסיפים אינו אלא לפרסומי מלחא: מיאונין – קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה ויואלה במיאון שממלאת בצעלה. כריך שיהיה בשלשה.

(ה) דיני נפשות, בעשרים ושלשה. הרובע והנרבע, בעשרים ושלשה, שנאמר (ויקרא ב) והרגת את האשה ואת הבתולה, ואומר (שם) ואת הבתולה תהרגו. שור הנסקל, בעשרים ושלשה, שנאמר (שמות כא) השור יסקל וגם בעליו יומת, במיתת הבעלים כן מיתת השור. הזאב והארי, הדב והנמר והפרדלס והנחש, מיתתן בעשרים ושלשה. רבי אליעזר אומר, כל הקודם להרגו, זכה. רבי עקיבא אומר, מיתתן בעשרים ושלשה:

לכית לין: ר"ע אומר כו' – בגמרא מפרש דאיכא זין ת"ק לר"ע נחש. דלת"ק נחש מיתתו ככ"ג. ולר"ע הזאב והארי והדוב. והנמר והברדלס מיתתן בעשרים ושלשה אבל נחש הקודם להרגו זכה שסלק המזיק מן העולם. והלכה כר"ע:

רע"ב – (7) והרגת את האשה ואת הבתולה – היינו רובע ואתקש לאשה. מה אשה ככ"ג אף בהמה ככ"ג ולומר ואת הבתולה תהרגו בנרבע כתיב למדנו רובע ונרבע: כמיתת הבעלים – כלומר כמו שהיה הבעל נדון ככ"ג. אם היה חייב מיתה: כל הקודם להורגו זכה – כשהמיתו את האדם. וא"ל להביאם

(ח) אין דנין לא את השבט ולא את נביא השקר ולא את בהן גדול, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד. ואין מוציאין למלחמת הרשות, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד. אין מוסיפין על העיר ועל העזרות, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד. אין עושין סנהדריות לשבטים, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד. אין עושין עיר הנדחת, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד. ואין עושין עיר הנדחת בספר, ולא שלש, אבל עושין אחת או שתים:

חק לישראל – פרשת אמור יום ד'

משאר קדושת א"י: והעזרות – קדושתה גדולה מקדושת ירושלים. וא"א לחדש קדושה אלא צבית דין של ע"א דא"ק (שמות כה) ככל אשר אני מראה אותך וגו' וכן תעשו לדורות מה משכן קדוש ע"פ משה שהוא במקום סנהדרי גדולה אף לתוס' עיר ועזרות ע"פ סנהדרי גדולה: ואין עושין סנהדראות לשבטים וכו' – כדאשכחן במשה לאוקי סנהדראות ומשה במקום ע' וא' קאי: אין עושין עיר הגדחת וכו' – דכתיב (דברים יז) והואלת את האיש ההוא או את האשה ההיא איש ואשה אתה מוסיא אל שערך צבית דין שבעירך ואי אתה מוסיא אחת העיר אל שערך אלא לשער המיוחד: בספר – עיר המזבלת צין ארץ ישראל לארץ העובדי כוכבים. דכתיב מקרבך. ולא מן הספר וטעמא דקרא. שמא ישמעו עובדי כוכבים ויבואו ויחריבו א"י. לפיכך אין מניחין העיר תל עול' כמשפט עיר הגדחת אבל הורגין את יושביה בלבד: ולא ג' עיירות – עיר הגדחת צבית דין אחר ובמקום אחר. כלו' קרובים זו לזו אבל בשנים ושלה מקומות עושים:

(ו) סנהדרין גדולה היתה של שבטים ואחד, וקטנה של עשרים ושלשה. ומניין לגדולה שהיא של שבטים ואחד, שנאמר (במדבר יא) אספה לי שבטים איש מזקני ישראל, ומשה על גביהו, הרי שבטים ואחד. רבי יהודה אומר, שבטים. ומניין לקטנה שהיא של עשרים ושלשה, שנאמר (שם לה) ושפטו העדה והצילו העדה, עדה שופטת ועדה מצלת, הרי כאן עשרים. ומניין לעדה שהיא עשרה, שנאמר (שם יד) עד מתי לעדה הרעה הזאת, יצאו יהושע וכלב. ומניין להביא עוד שלשה, ממשמע שנאמר (שמות כג) לא תהיה אחרי רבים לרעות, שומע אני שאהיה עמהם לטובה, אם פן למה נאמר (שם) אחרי רבים להטות, לא כהטיתך לטובה הטיתך לרעה. הטיתך לטובה על פי אחד, הטיתך לרעה על פי שנים, ואין בית דין שקול, מוסיפין עליהן עוד אחד, הרי כאן עשרים ושלשה. וכמה יהא בעיר ותהא ראוייה לסנהדרין, מאה ועשרים. רבי נחמיה אומר, מאתים ושלשים, כנגד שרי עשרות:

צדין ואין הלכה כר' יהודה: עדה שופטת – עשרה מחייבין: עדה מל' – עשרה מזכין. ושמעין מינה לזכר שיהיו כ' שאם יחלקו יהיו י' מחייבין. ועשרה מזכין: הטייתך לרעה

רע"ב – (ה) את השבט – רובו של שבט שעבדו ע"ג ובמזיד. אין לנין אלא צבית דין של שבטים ואחד דכתיב (דברים יז) והואלת את האיש ההוא או את האשה ההיא על שערך אי שואשה אתה מוסיא אל שערך. ואי אתה מוסיא את השבט אל שערך אלא צבית דין הגדול: ולא את נביא השקר – גמר דבר דבר מזקן ממרא. כתיב הכא (שם יח) אשר יזד לזכר דבר. וכתיב בזקן ממרא (שם יז) כי יפלא ממך דבר. מה זקן ממרא צבית דין הגדול דכתיב (שם) וקמת ועלית. אף נביא שקר צבית דין הגדול: ולא את כ"ג – דא"ק (שמות יח) את הדבר הגדול יביאו אליך דבריו של גדול יביאו אליך ומשה במקום שבטים ואחד קאי: ואין מוסיאין למלחמת הרשות – כל מלחמה חוץ ממלחמת שבעה עממין ומלחמת עמלק קרויה מלחמת הרשות: אלא צבית דין של ע"א – דכתיב בדוד (ד"ה א') כזו) ואחרי אחיתופל בניהו בן יהוידע. אחיתופל זה יועץ. בניהו בן יהוידע זו סנהדרין שהיא מופלא שבכלן. וכולן נגריים אחריו: על העיר – ירושלים שקדושתה גדולה

רע"ב – (ו) ומשה על גביהו הרי ע"א – לאמר קרא (במדבר יח) ונשאו אתך. ואת בהדיהו: ר' יהודה אומר שבטים – דלריש אתך. בדומין לך. ולא שיהיה הוא יושב עמהן

חק לישראל – פרשת אמור יום ד'

הוארכו להוסיף על הדיינים מוסיפים מהם ועשרה בטלנים עשרה בני אדם בטלנים מכל מלאכה. שיושבים תמיד בבית המדרש. ושני סופרים לכתוב דברי המזכין. ודברי המחייבין. ושני חזנים שמשי בית דין להלקות החייב ולהזמין בעלי הדין. ושני בעלי דינים ושני עדים ושני זוממין ושני זוממי זוממין. וב' גבאים ושלישי לחלק הגדקה שדקה נגבית בשנים ומתחלקת בג'. ורופא ואומן להקזז דם. ולצלל. ומלמד תנוקות. הרי ק"ך: מאתים ושלושים – כדי שרי עשרות דהיינו כ"ג עשירות שיהא כל דיון שר של עשרה. דבלי משרי עשרה לא אשכחן שררה. ואין הלכה כר' נחמיה:

ע"פ שנים – והכי קאמר קרא לא תהי אחרי רבים לרעות לחייב ע"פ אחד שיהיה יתר על המזכין. אצל אחרי רבים להטות בשנים אפילו לרעות. כשיהיו שנים מחייבין יותר על המזכין. הלכך. ע"כ כ"ג בעינן דבלי מעשרה מזכין ליכא למימר. דהא כתיב והגילו העדה. ותו לא משכחת חובה דבלי משנים עשר: ואין בית דין שקול – אין עושין בית דין זוגות שאם יחלקו לחצאים הוי להו פלגא ופלגא. ולא משכחת לה הטייתך לטובה על פי אחד. הלכך מוסיפין עליהם עוד אחד. והווי להו עשרים ושלושה: מאה ועשרים – מפרש בגמרא עשרים ושלושה סנהדרי קטנה וג' שורות של כ"ג כ"ג יושבים לפניהם. שאם

גמרא – סנהדרין דף ז' ע"א

כתיב לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב כסף ואלהי זהב הוא דלא עבדי הא דעץ שרי אמר רב אשי אלוה הבא בשביל כסף ואלוה הבא בשביל זהב רב כי הוה אתי לבי דינא אמר הכי ברעות נפשיה לקטלא נפיק וצבי ביתיה לית הוא עביד וריקן לביתיה עייל ולואי שתהא ביאה כיצאיה כי הוי חזי אמבוהא (דספרי) אבתריה אמר אם יעלה לשמים שיאו [וגו'] כגללו לנצח יאבד (וגו'). אמר רבי אליעזר מניין לדיין שלא יפסע על ראשי עם קודש שנאמר לא תעלה במעלות וסמך ליה ואלה המשפטים אשר תשים אשר תלמדם מיבעי ליה אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא אלו כלי הדיינים רב הונא כי הוה נפק לדינא אמר הכי אפיקו לי מאני חנותאי מקל ורצועה ושופרא וסנדלא ואצוה את שופטיכם בעת ההיא אמר רבי יוחנן כנגד מקל ורצועה תהא זריז שמוע בין אחיכם ושפטתם אמר רבי חנינא אזהרה לבית דין שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבא בעל דין חבירו ואזהרה לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו קרי ביה נמי שמע בין אחיכם. (דף ה' ע"א) כתיב ואצוה אתכם בעת ההיא אמר רבי אלעזר אמר רבי שמלאי אזהרה לציבור שתהא אימת דיין עליהן ואזהרה לדיין שישבול את הציבור עד כמה אמר רבי חנן ואיתימא רבי שבתאי כאשר ישא האומן את היונק:

רש"י על הגמרא

אלוה הבא בשביל כסף – דין שהעמידוהו על ידי שנתן ממון למלך על כך: לדינא – לזון: לקטלא – לישא עליו חטא, ועל עמנו היה אומר: וכי ביתיה לית הוא עבד –

חק לישראל – פרשת אמור יום ד'

מקום שנאמר לו אינו חלל לשון זירוז, ועל מה זירז על המקל ועל הרצועה, שיהו מטילין אימה על הציבור לשם שמים: שמוע בין אחיכם – כשהיו שניהם יחד שמעו דבריהם, ולא תשמעו דברי זה בלל זה, שמסדר דברי סקר כדברי אמת, לפי שאין מכחיסין, ומכיון שלב הדיון נוטה לו לזכות, שוב אין לבו מהפך בזכות השני כל כך: שמע – דבריד בין אחיכם, כשהיו שניהם יחד משמע: לא תשא – לא תקבל שמע שוא, אזהרה לדיון, וקרי ביה נמי לא תשא אזהרה לבעל דין: בין איש ובין אחיו – שפלה להם בית בירוסה, אל תאמר טול אתה בית ואחיד עליה, ומה בכך הרי לכל אחד יש לו דירה חללה העלה אותן בדמים, והשווה חלוקתן על ידי מעות:

כרכי ביתו אינו עושה כאן: וריקן לביתיה עייל – שאינו משתכר כאן כלום: ולואי שיהא בירה – שאחזור לביתי כליאה שינאחתי מביתי בלל חטא, שלא אטעה ואענש: אמזבהא – סיעת אנשים: אם יעלה לשמים וגו' – כדי שלא תזוח דעתו עליו היה אומר כך: על ראשי עם קדש – שכשהיה המתורגמן דורש היו הציבור יושבין לארץ, והמפסיע צניהן לילך ולישב במקומו נראה כמפסיע על ראשן: וסמיך ליה ואלה המשפטים – כלומר אף לשופטים אני מזהיר: כלי הדיונים – דשייכא בהו שימה, דבר המטלטל: רצועה – למלקות: מקל – למכת מרדות עד שיחזור בו: שופר – לשמתח ונידוי: סנדל – לחליצה: ואלוה – כל אלוה לשון זירוז הוא דתניא (קדושין כט, ב) כל

זוהר – אמור דף צד ע"א

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה, שֵׁשֶׁת יָמִים מֵאֵי עֲבִידְתֵייהוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּתִיב בִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יי אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, וְלֹא כְּתִיב בְּשֵׁשֶׁת יָמִים אֲוֹקְמוּהָ, וְכֹל יוֹמָא וְיוֹמָא עֲבִיד עֲבִידְתֵייהוּ, וְאֶקְרוֹן יוֹמֵי מְלֶאכֶה: אָמַר רַבִּי יִצְחָק אֵי הָכִי אָמַאי אֶקְרוֹן שֵׁשֶׁת יָמֵי חוֹל, אָמַאי חוֹל. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הַשֵּׁתָא אֲתַנְהִיג עֲלֵמָא עַל יְדָא דְשְׁלוּחֵייהוּ, בְּגִין כֶּה יוֹמֵי חוֹל אֶקְרוֹן: רַבִּי חִיָּיא אָמַר, בְּגִין דְּשָׂרֵי לְמַעַבְדַּ בְּהוֹן עֲבִידְתָּא, וּבְגִין דָּא לֹא אֶקְרוֹן קֳדָשׁ. וּמֵאן דְּלָאוּ אֶקְרוֹן קֳדָשׁ, חוֹל אֶקְרוֹן. וְעַל דָּא אֲתַקִּינוּ חֲבַרְיָיא בְּהַבְדֵּלָה, בֵּין קֳדָשׁ לְחוֹל. מֵאֵי הַבְדֵּלָה הָכָא. אֶלָּא קֳדָשׁ מְלָה בְּגַרְמִיָּה הוּא, וְשֹׂאֲרָא מְנִיָּה אֲתֵיין. וְעַל דָּא אֵלִין לְעוֹבְדָא, וְאֵלִין לְנִטְרָא. וְאִמְתִּי אֲשַׁתְּכַח נְטִירוֹ בְּהוֹ. כַּד זְמִינִין מִקְדָּשׁ:

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, חֲדוּתָא וּנְטִירוּתָא דְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא עַל כִּלְיָא הוּא, וּבְגִין דָּהָא יוֹמָא אֲתַעֲטֵר בְּאַבָּא וְאִימָא, וְאֲתוּסַף קְדוּשָׁה עַל קְדוּשַׁתִּיהוּ, מַה דְּלֹא אֲשַׁתְּכַח הָכִי בְּשָׂאֵר יוֹמֵי, דָּהָא הוּא קֳדָשׁ, וְאֲתַעֲטֵר בְּקֳדָשׁ, וְאוּסַיף קְדוּשָׁה עַל קְדוּשַׁתִּיהוּ. בְּגִין כֶּה הָאֵי יוֹמָא חֲדוּתָא דְעֵלְאֵי וְתַתְּאֵי, כִּלְיָא חֲדָאן בֵּיה. מְלֵי בְּרַכָּאן בְּכִלְהוֹ עֲלֵמִין. כִּלְהוֹ מְנִיָּה אֲתַקִּנוּ (נ"א אֲתוּנוּ), כִּי הָאֵי יוֹמָא נִיחָא דְעֵלְאֵי וְתַתְּאֵי. כִּי הָאֵי יוֹמָא נִיחָא דְחֵיבֵיָא דְגִיְהֵנָם:

לְמַלְכָּא דְעֵבֵד הַלּוּלָא לְבְרִיָּה יְחִידָאֵי, אֲעֵטֵר לִיה בְּעֵטְרָא עֲלָאָה, מְנִי לִיה מְלַכָּא עַל כִּלְיָא. כִּי הָאֵי יוֹמָא חֲדוּתָא לְכִלְיָא. חַד סְנַטְרָא דְאֲתַפְקַד עַל דִּינָא

חק לישראל – פרשת אמור יום ד'

דבני נשא, הוּוּ בַיְדֵיהּ גּוֹבְרִין דְּבַעֲיִין קְטוּלָא, גּוֹבְרִין דְּבַעֲיִין לְאַלְקָאָהּ. בְּגִין יְקָרָא דְהָאֵי יוֹמָא דְחֻדְוֹתָא דְמַלְכָּא, שְׂבִיק דִּינּוּי, וְנָטַר לְחֻדְוֹתָא דְמַלְכָּא: כִּךְ הָהוּא יוֹמָא, הַלּוּלָא דְמַלְכָּא בְּמַטְרוֹנִיתָא, חֻדְוֹתָא דְאַבָּא וְאִמָּא עֲלֵיהּ, חֻדְוֹתָא דְעֲלָאִין וְתַתְּאִין. בְּחֻדְוֹתָא דְמַלְכָּא, כְּלָהוּ חֻדְאֵן, וְלֹא יִצְטַעְרוּן בֵּיהּ. עַל דָּא כְּתִיב (ישעיה נח) וְקָרַאתָ לְשַׁבַּת עֲנָג. מֵאֵי עֲנָג. עֲנָג לָא אֲשַׁתְּכַח אֶלְא לְעִילָא בְּאַתַּר דְּקִדְּשׁ עֲלָאָה שְׂאֲרֵי. כְּמָה דָּאָת אָמַר, (ישעיה נח) אֲזַ תַּתְּעֲנָג עַל יְיָ. דְהָאֵי עֲנָג עַל יְיָ הוּא. וְהָאֵי יוֹמָא דְהוּא הַלּוּלָא דְמַלְכָּא, אֲתַעְטַר בְּהָהוּא עֲטָרָא דְעֲנָג הָדָא הוּא דְכְּתִיב וְקָרַאתָ לְשַׁבַּת עֲנָג. מַה דְּלָא אֲשַׁתְּכַח הָכִי בְּשָׂאָר יוֹמִין: בְּהָאֵי יוֹמָא, תְּלַת סְעוּדָתָאן בְּעִיִן בְּגֵי מַלְכָּא, לְזַמְנָא, וְלְסַדְרָא פְּתוּרֵי. בְּגִין יְקָרָא דְמַלְכָּא, כְּמָה דְאֻקִּימְנָא:

הלכה – הרמב"ם הלכות תפילה פרק ג'

(ט) כיצד טעה ולא התפלל שחרית ועבר חצי היום יתפלל מנחה שתיים ראשונה תפלת מנחה והשנייה תשלומי שחרית טעה ולא התפלל מנחה עד ששקעה החמה יתפלל ערבית שתיים ראשונה ערבית ושנייה תשלומי מנחה טעה ולא התפלל ערבית עד שעלה עמוד השחר מתפלל שחרית שתיים ראשונה שחרית והשנייה תשלומי ערבית: (י) טעה ולא התפלל לא תפלה זו ולא תפלה הסמוכה לה אינו משלם אלא אחרונה בלבד כיצד טעה ולא התפלל לא שחרית ולא מנחה מתפלל ערבית שתיים ראשונה ערבית והאחרונה תשלומי מנחה אבל שחרית אין לה תשלומין שכבר עבר זמנה וכן בשאר תפלות: (יא) היו לפניו שתי תפלות של מנחה ושל מוספין מתפלל של מנחה ואחר כך מתפלל של מוספין ויש מי שמורה שאין עושין בעיבור כן כדי שלא יטעו:

לע"נ

זאב וזיים בן שרה, משה דוד בן סוזנה מלכה, גד גבריאל בן סוזן, סוזנה מלכה בת שמואל, דינאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל.